SÎNGELE APĂ NU SE FACE

La 9 septembrie, zi de duminică, în satul Pîrîta din raionul Dubăsari s-au adunat deputaţi de toate nivelurile din oraşele, centrele raionale şi satele din stînga Nistrului, care au luat în discuţie situaţia social-politică din R.S.S. Moldova şi au determinat sarcinile pentru asanarea ei.

...Cînd treceam podul peste Nistru, nu am avut senzaţia, că trec frontiera unui stat străin. Emoţiile nu mi s-au declanşat, probabil, din simplul motiv, că decizia liderilor separatişti de la Tiraspol de a deveni capi ai unui stat aparte e comică şi, prin urmare, firea mea o concepe drept o farsă grosolană. Apropo, de grosolănie. La intrarea în Pîrîta stă instalat un grup sculptural frumos, care vine să simbolizeze truda ţăranului; pe soclu e imprimată cu litere latine denumirea acestei localităţi. De la o poştă se vedea însă că nişte răuvoitori au murdărit mai înainte inscripţia, care, deşi spălată cu grijă, mai purta urmele vandalismului.

Iar la Pîrîta viaţa decurgea ca şi în oricare alt sat moldovenesc — lumea vorbea frumos materna, dîndu-şi bineţe şi interesîndu-se întîi de toate de sănătate, căinîndu-se, că, uite, nu plouă şi pace...

Cu mult înainte de ora fixată pentru începutul adunării deputaţilor piaţa din centrul satului era inundată de multă lume sosită din oraşele, raioanele şi localităţile din stînga Nistrului. Tema tuturor discuţiilor era una şi aceeaşi: atitudinea faţă de activitatea separatiştilor tiraspoleni, fiind expusă numai indignarea faţă de nesăbuinţa lor.

Sala căminului cultural din localitate a întrunit circa 500 de deputaţi, inclusiv ai poporului ai Uniunii R.S.S. şi R.S.S. Moldova, care şi-au expus atitudinea (şi, prin urmare, şi atitudinea alegătorilor lor), faţă de actul anticonstituţional şi antimoldovenesc de proclamare a două republici unionale minuscule pe teritoriul micii noastre republici — a acelei Găgăuze şi a celei Transnistrene, condamnînd intenţiile separatiştilor de a dezintegra teritorial Moldova.

M. Coşcodan, deputat al poporului al R.S.S. Moldova şi deputat al Sovietului orăşenesc Tiraspol, a dat citire permisiunii Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova pentru a se convoca adunarea în cauză.

Deputaţii au manifestat o acută îngrijorare pentru viitorul republicii, integritatea căreia este o chezăşie a ireversibilităţii restructurării, a ieşirii din impasul politic şi din criza economică. S-au făcut încercări reuşite de a identifica totuşi cauzele situaţiei de criză, ce s-a constituit la începutul acestei luni în zona transnistreană.

— Ele vin de departe şi ne vizează pe noi toţi, — a menţionat în cuvîntarea sa Nicolae Coica, deputat din raionul Dubăsari. — Totul s-a întîmplat din cauza, că instigatorii nu au fost puşi la respect la timp. Acest lucru nu l-au făcut autorităţile republicane, iar noi, aici, la faţa locului, nu am avut suficientă experienţă politică pentru a pricepe care pot fi consecinţele declanşării forţelor antirestructuriste, antimoldoveneşti. Adversarii noştri au avut destulă experienţă, mai fiind şi dirijaţi de o mînă sigură din afara republicii. La început am crezut, că le vor da ripostă forţele progresiste din republică, din Chişinău, intelectualitatea, dar ei s-au dovedit a fi ocupaţi cu problemele lor. Nouă aici, în raioane, cînd am încercat să ne încadrăm în lupta politică, organizaţiile raionale de partid ne-au interzis orice acţiuni, ameninţîndu-ne că vom fi excluşi din rîndurile P.C.U.S. Concomitent, forţele distructive nu numai că nu au fost ameninţate, ci chiar li s-au iertat acţiunile criminale, cum au fost grevele politice, formarea organelor instigatoare de tipul consiliilor colectivelor de muncă, agitaţia şi propaganda antimoldovenească. Anume din această izolare a noastră şi lipsa acţiunilor de rigoare din Centru şi provine criza de astăzi din republică.

Deputaţii în luările lor de cuvînt au nominalizat şi alte pricini, care au condus la aceea că o parte din populaţia moldovenească a localităţilor transnistrene nu acceptă o decizie sau alta a Parlamentului republican. Este vorba de publicarea cu întîrziere a hotărîrilor organelor legislative şi executive ale republicii; trecerea prea bruscă a periodicelor la grafia latină, pe care transnistrenii noştri o însuşesc cu greu şi, deci, rămîn în afara muncii largi explicative care se face cu ajutorul presei, inclusiv referitor la revenirea la Tricolor; operarea intensă a calificativului «Moldova dintre Prut şi Nistru», care lezează într-o oarecare măsură demnitatea naţională a moldovenilor de dincolo de Nistru, faptul fiind interpretat astfel, încît moldovenii Basarabiei, chipurile, nu s-ar interesa de destinul fraţilor lor din stînga Nistrului; vehicularea de către forţele distructive a ideii lansate necugetat de către cineva despre alipirea R.S.S. Moldova la România, idee, care, deşi în repetate rînduri a fost contestată de Parlamentul şi Guvernul R.S.S. Moldova, continuă să fie o sperietoare pentru mulţi transnistreni şi e pusă în uz în mod răuvoitor de agitatorii şi propagandiştii liderilor de la Tiraspol...

Deci, au subliniat deputaţii, numai la prima vedere pare că motivele pentru scindarea în două tabere a populaţiei din localităţile din stînga Nistrului, una dintre care îi susţine pe separatişti, sînt aparente şi neargumentate. Deputaţii au fixat univoc, că de starea de pasivitate a forţelor progresiste şi a autorităţilor din republică, de care se dădea dovadă chiar pînă nu demult, s-au folosit liderii autonomizării tiraspolene, ce au indus lumea în eroare, reuşind să atragă de partea lor o serie de deputaţi cu stări de spirit instabile şi să proclame o republică lipsită de sens şi logică. Iar acum, cînd cealaltă tabără a deputaţilor încearcă să explice alegătorilor starea reală a lucrurilor, această activitate li se interzice. Deputatul A. Ureche a adus la cunoştinţă asistenţei, că vineri la Dubăsari a fost interzis un miting de protest contra separatiştilor, iar deputatul E. Grosu a semnalat o interdicţie a unei acţiuni similare la Slobozia, fixată pentru 8 septembrie. Tot la 8 septembrie la Slobozia a avut loc o sesiune extraordinară a Sovietului raional, unde s-a luat decizia de a declara demisia forţată a întregii componenţe a aparatului comitetului executiv raional, motiv fiind faptul că mulţi funcţionari din acest organ nu se supun dispoziţiilor liderilor republicii Transnistrene, ba şi că preşedintele acestui comitet executiv, F. Nirean, s-a încumetat să participe la lucrările sesiunii extraordinare a Sovietului Suprem al R.S.S Moldova.

Mai mulţi deputaţi, printre care şi M. Vasilenco din Copanca, raionul Dubăsari, şi-au expus nedumerirea în legătură cu faptul că C.C. al P.C.M. nu ia nici un fel de măsuri pentru a curma activitatea liderilor dezintegrării teritoriale a republicii, majoritatea absolută a cărora sînt comunişti, ba chiar şi membri ai C.C. Prin urmare, au conchis oratorii, această poziţie de expectativă a conducerii P.C.M. este de fapt o încurajare a activităţii distructive a acestor lideri.

Au fost lansate, în cadrul cuvîntărilor, mai multe iniţiative lăudabile, menite să asaneze situaţia ce s-a creat în

adoptate chiar la sesiunea de toamnă; V. Bradu, deputat al Sovietului sătesc Delacău, raionul Grigoriopol: sosiţi acasă de la această adunare, deputaţii trebuie să muncească extrem de concret cu alegătorii pentru a le explica poziţia Parlamentului, pentru a da o ripostă hotărîtă dezintegratorilor teritoriului republicii; şi tot dumnealui: să se elaboreze, concomitent cu adoptarea legilor, mecanisme de punere a lor în acţiune, ca să nu se mai întîmple ca la Grigoriopol: Sovietul raional declară pentru 9 septembrie 1990 referendum, iar Sovietele sătesti se văd nevoite să suspendeze acţiunea acestei hotăriri pe teritoriile lor; V. Beşleagă, deputat al poporului al R.S.S. Moldova: fiecare trebuie să lupte pentru demnitatea naţională a poporului său în localitatea sa, în mijlocul alegătorilor săi, cum face gospodărie la dînsul în ogradă fiecare gospodar, căci numai atunci toată republica va merge într-un pas spre culmile renaşterii naţionale; V. Postovan, deputat al Sovietului orăşenesc Tighina: pînă la sfîrşitul acestei luni să se convoace o Mare Adunare Naţională a locuitorilor din oraşele şi raioanele din stînga Nistrului, unde să fie pusă în discuţie obrăznicia creării republicilor Găgăuză şi Transnistreană.

Adunarea deputaţilor de toate nivelurile din raioanele din stînga Nistrului a adoptat o Declaraţie, în care a condamnat cu fermitate încercările de a dezmembra teritoriul R.S.S. Moldova, de a forma republicile ilegale Găgăuză şi Transnistreană. Adunarea a adoptat şi o Adresare către M. S. Gorbaciov, Preşedintele Uniunii R.S.S., Mircea I. Snegur, Preşedintele R.S.S. Moldova, către Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova şi Sovietele Supreme ale tuturor republicilor unionale, precum şi un Apel către toţi locuitorii din R.S.S. Moldova, care se publică astăzi în presă.

La adunare a fost ales Comitetul deputaţilor poporului ai Sovietelor de toate nivelurile din aceste oraşe şi raioane «Integritatea», care a fost împuternicit să dirijeze în viitor activitatea social-economică şi *politică în zonă. Preşedinte al* comitetului a fost ales **Ion T. Mîţcul**, deputat al poporului al R.S.S. Moldova, preşedinte al Comitetului executiv al Sovietului raional Dubăsari de deputaţi ai poporului. Comitetul a rugat Prezidiul Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova să-i oficieze. S-a hotărît, de asemenea, să se ceară concursul Parlamentului şi al Guvernului R.S.S. Moldova pentru instituirea unui organ de presă al Comitetului.

...În încheierea acestor notiţe de impresii voi prezenta observaţia ironică a deputatului P. Tolocenco, prorector al Institutului pedagogic din Tiraspol, care a menţionat, că aşa-numitul congres al deputaţilor din stînga Nistrului, care a proclamat republica Transnistreană unională, a avut loc în incinta Teatrului de dramă şi comedie din oraş. Însuşi localul unde şi-a desfăşurat congresul activitatea sa de dezmembrare a teritoriului Moldovei, subliniază faptul că

ДЕКЛАРАЦИЕ

а адунэрий депутацилор попорулуй ай Советелор де тоате нивелуриле дин райоанеле ши орашеле нистрене

Ной, депутаць ай Советелор де тоате нивелуриле дин райоанеле Каменка, Рыбница, Дубэсарь, Григориопол , Слобозия ши дин орашеле Бендер ши Тираспол;

— ынтруниць ла ачастэ Адунаре ын легэтурэ ку ситуация сочиал-политикэ че с'а креат ын РСС Молдова ын урма актелор де сепаратизм ынтрепринсе ла 19 август 1990 ла Комрат ши ла 2 септембрие 1990 ла Тираспол;

— експримынд атитудиня мажоритэций ковыршитоаре а алегэторилор ноштри;

— фиинд конштиенць де респонсабилитатя истерикэ фацэ де соарта РСС Молдова;

— сусцинынд Декларация деспре суверанитатя РСС Молдова адоптатэ де Парламентул републичий ла 23 юние 1990, документ че конституе база политико-журидикэ а статулуй суверан Молдова;

— милитынд пентру амелиоаря ситуацией сочиал-политиче ши економиче ын РСС Молдова ши пентру креаря унуй стат базат пе дрепт

ДЕКЛАРЭМ КЭ:

1. Прокламаря аша-зиселор «РСС Молдовенешть Нистрене» ши а «РСС Гэгэузе», фэрэ а се цине конт де воинца ынтрегулуй попор ал РСС Молдова сынт акте нележитиме, антиконституционале ши антимолдовенешть, грешите дин пункт де ведере историк ши политик.

2. Ну рекуноаштем аша-зиселе републичь Гэгэузэ ши Нистрянэ ши органеле нележитиме креате де еле.

3. Е нечесар сэ фие трашь ла рэспундере ын конформитате ку Лежиле ын вигоаре инициаторий ши организаторий ачестор акциунь антиконституционале ши антистатале.

4. Ын скопул амелиорэрий ситуацией сочиал-политиче ши ал луптей ку тендинцеле сепаратисте ын райоанеле дин стынга Ниструлуй ши ын орашеле Тираспол ши Бендер, конституим Комитетул де депутаць ай попорулуй ай Советелор де тоате нивелуриле дин ачесте райоане ши ораше «Интегритате» ши не адресэм Президиулуй Советулуй Супрем ал РСС Молдова сэ офичиализезе ачест Комитет.

Адоптатэ ла 9 септембрие 1990 (сатул Пырыта, районул Дубэсарь, РСС Молдова)
де чей 466 де депутаць ай попорулуй ай Советелор де тоате нивелуриле дин райоанеле ши орашеле Рыбница, Каменка, Дубэсарь, Григориопол, Слобозия, Тираспол ши Бендер.

АПЕЛ

кэтре тоць локуиторий дин Република Советикэ Сочиалистэ Молдова

Стимаць компатриоць! Тенсионаря релациилор сочиал-политиче ын република ноастрэ а ажунс ла апожеу. Апаратул бирократик а еволуат пе паркурсул ултимулуй ан, девенинд чя май деструктивэ форцэ, дестабилизынд лиништя ши активитатя креативэ а попорулуй ностру. Аре лок ши дезмембраря попорулуй дупэ критериул национал, че дуче ла конфрунтаря диферителор националитэць конлокуиторе пе ачастэ палмэ де пэмынт.

А сосит ачел момент, кынд ной тоць, индиферент де апартененца сочиалэ, де националитате, требуе сэ демонстрэм, кэ сынтем патриоць веритабиль ши сусцинем ефорturиле Парламентулуй шн але Гувернулуй републичий пентру а скоате Молдова дин импасул економик, политик, дин криза сочиалэ ши спиритуалэ. Локул митингурилор, кувынтэрилор екстремисте, конгреселор, декларациилор некибзуите требуе сэ-л ее анализа трязэ а ситуацией креате, акциуниле де компромис, парламентаризмул ши дипломация ын сенсул адевэрат ал кувынтулуй. Ну требуе сэ не лэсэм принш ын мрежеле, искусит ынтинсе де провокаторь, политикань, лозинкарь, че урзеск планурь антиконституционале, антипатриотиче, базате пе минчунэ ши дезориентаре, пе идей нэскочите де сепаратишть, прекум кэ РСС Молдова есе дин компоненца Унируний РСС ши се унеште ку Ромыния. Советул Супрем ал РСС Молдова, Прешединтеле републичий ын репетате рындурь ау декларат, кэ ну милитязэ пентру униря ку Ромыния, чи вор сэ креезе о републикэ суверанэ ын компоненца уней комуниунь реынноите пе база унуй акорд че урмязэ сэ фие елаборат.

Кауза счиндэрий сочиале, а конфрунтэрилор динтре нациуниле конлокуиторе але републичий констэ ну ын лежиле деспре лимбэ, конзидерате де уний лидерь дрепт дескриминаторий фацэ де популация немолдовеняскэ. Димпотривэ, ачесте лежь трасязэ перспектива дезволтэрий тутурор

саботаж економик, ла дезмембраря територіулуй ши а попорулуй ностру, кяр ши ла вэрсэрь де сынже, ла чокниря оаменилор, каре ау ачеяш историе, културэ, крединцэ, ачеляшь сперанце ын виитор.

Ятэ де че вэ кемэм инсистент пе тоць, оамень де бунэ крединцэ, сэ даць о риностэ хотэрытэ тутурор манифестэрилор де екстремизм ши сепаратизм, индиферент де фаптул де чине сынт промовате.

Екстремизмул ши сепаратизмул сынт феномене перикулоасе, де унде н'ар вени еле, фииндкэ ау дрепт скоп ацыцаря спирителор ши игнораря рациуний.

Фиекаре пруп етник ышь аре интереселе сале проприй, дар тоате ау ун интерес комун, ун интерес супрем — пэстраря интегритэций територіале, моштените де ла стрэбунь, пэстраря лиништий сочиале ши а буней ынцележерь. История молдовенилор ну куноаште чокнирь интеретниче, фииндкэ ной ам фост ши сынтем оамень прекауць, онешть ши куминць.

Ын ачесте моменте де гря ынчеркаре пентру Молдова ной не адресэм кэтре тоць оамений де бунэ крединцэ сэ се ориентезе ши сэ апречиезе жуст ситуация креатэ, сэ ну се ласе индушь ын ероаре де екстремиштий сепаратишть ши слугоий лор де орьче ориентаре. Сэ не аминтим де фаптул кэ мика ноастрэ царэ а фост дежа ымпэрцитэ ши кроитэ ын фел ши кип де дифериць рэувоиторь пе каре тимпул й-а арункат ла гроапа историей. Соарта ноастрэ е ын мыниле ноастре. Сэ депунем тоате ефорturиле пентру а консолида тоате форцеле сэнэтоасе, сэ луптэм ын модул чел май хотэрыт ши консеквент ымпотрива сепаратиштилор, пентру пропэширя Молдовей ноастре суверане ши а попорулуй ей харник, онест ши мэринимос.

Траяскэ Република Советикэ Сочиалистэ